

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
“Goce Delcev” University – Stip
Педагошки факултет
Faculty of Pedagogy

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ANNUAL MISCELLANEOUS
COLLECTION

Штип – Stip
2007 / 2008

Годишен зборник на Педагошки факултет

Издавач
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

За издавачот
Проф. д-р Саша Митрев

Главен и одговорен уредник
Проф. д-р Блаже Китанов

Редакциски одбор
Проф. д-р Блаже Китанов
Проф. д-р Емилија Петрова-Ѓорѓева
Доц. д-р Снежана Јованова-Митковска
Доц. д-р Соња Петровска
Асс. м-р Кирил Барбареев
Асс. м-р Трајче Стојанов

Лектура
Даница Гавриловска-Атанасовска

Компјутерска подготовка
Славе Димитров

Адреса
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Педагошки факултет
Булевар „Гоце Делчев“ бр. 89
2000 Штип

СОДРЖИНА

Д-р Блаже Китанов Повторно воскреснување на Гоце Делчев.....	7
Доц. д-р Снежана Јованова-Митковска Постапки и инструменти за собирање на податоци – Тестирање и тестови на знаења	11
Д-р Снежана Ставрева-Веселиновска, вонреден професор Ѓокиќ Милена, помлад асистент Како да им помогнеме на децата да ја разберат и да ја почитуваат природата?	23
Доц. д-р Владо Петровски Мултикултурализмот, глобализацијата и образованието	31
Доц. д-р Снежана Мирасчиева Комуникациската парадигма на наставата	41
М-р Трајче Стојанов Информација за реализираниот студиски престој на Московскиот педагошки државен универзитет	53
М-р Кирил Барбареев Детето и драмската уметност	57

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Педагошки факултет - Штип

М-р Кирил Барбарев

ДЕТЕТО И ДРАМСКАТА УМЕТНОСТ

Abstract

Drama education primarily educates about life and is intend for all the children.

Drama education presents many methods for instruct and leaning which are using the drama expression as ability of a person who uses them in the process of growing and developing.

Drama education doesn't have a purpose of a professional deployment with the drama art, but as a complex and integral kind of learning which will help the child in: expressing and developing feelings, abilities, attitude, fantasy, creating, selfcritical etc.

Key words: *drama, child, drama education, drama expression, drama play, scene.*

Човекот по својата природа е **homo-creator** (*човек - творец*). Секој човек по раѓањето има потенцијал за креативност, но со вежбање и учење креативноста може да ја развие до совршенство.

Процесот на совладување на креативноста започнува уште во предучилишниот период, а продолжува со текот на понатамошното образование и во професионалната работа.¹ На секој човек му е својствено да твори, да создава во различни форми. Творештвото на човекот не е изразено само во уметничките дела и во научните откритија. Творештвото постои во различни и многубројни остварувања во секојдневниот живот и во работата и како такво е достапно секому што ќе ја осознае смислата на творештвото и ќе се оспособи творечки да мисли и работи.

Човекот креира, твори, гради, доградува, менува, решава проблеми, прашува и одговара, никогаш не се задоволува со самиот себе, но и со многу нешта околу себе.

Тоа е природата на човекот. Тој е во непрекинато движење со основната желба да го усоврши своето **ЈАС**, да го изгради **НАД-ЈАС**, но не само во психолошки поглед, туку и во материјален, духовен и во секој друг поглед.

Раното детство е важно за севкупниот развој на личноста. Теориите и истражувањата (Хант, Брунер, Пијаже, Ериксон, Виготски и др.) укажуваат на значењето на раното детство за интелектуалниот, емоционалниот и социјалниот развој, а со тоа и на важноста на организирано создавање услови за тој развој.²

¹ Stevanović, M (2003). *Kreatologija: znanost o stvaralastvu: vrtić-skola-fakultet*, Digital point, Rijeka.

² Основи на програмата за воспитно-образовна работа со деца од предучилишна возраст во јавните детски градинки. Министерство за образование и наука, Биро за развој на образованието, Скопје, 2006 г. 6

Развојните законитости кај секоја детска индивидуа претставуваат императив за потребата од сознавање и учење по пат на игра, интеракција, активирање во истражувачко-откривачки процеси и решавање на различни проблеми и ситуации од страна на секое дете. На тој начин се поттикнува потребата од дивергентен начин на мислење кај секоја индивидуа и така се задоволува целосната перцепција на сè што го опкружува детето.³

Програмата за воспитно-образовна работа со децата од предучилишна возраст во јавните детски градинки определува децата од оваа возраст систематски и постапно да се запознаваат со содржината на литературните творби – стихотворбите, прозните и драмски текстови. За оваа цел, воспитувачот, како непосреден реализатор на програмата, применува бројни наставни методи и форми – читање, рецитирање, драматизирање, слушање на снимани текстови, радио и телевизиски емисии, куклени претстави, сценски изведби, филмови и др.

Истражувањата покажуваат дека когнитивниот развој кај предучилишните деца особено го поттикнуваат симболичките игри.⁴ Во светот има наоди дека децата кои повеќе се вклучени во симболичките игри имаат подобри постигнувања на Пијажевиот тест за развој на мислењето, подобри говорни вештини и подобар успех на тестовите на креативност.⁵

Според **Фројд** (Freud), играта е средство со кое детето ги компензира аноксиозноста и фрустрациите⁶ со кои се соочува во секојдневниот живот. Играта е ситуација ослободена од стрес, во една таква ситуација децата лесно можат да ја задоволат, пред сè, потребата од сила и моќ. Во играта тие стануваат моќни и силни, исто како нивните родители. Основна цел на играта, според **Фројд**, е **катарзата**, вентил за ослободување од тензијата.

Местото (катчето) каде што децата се слободни да откријат како е да се биде во улога на учител, доктор, мајка, татко, крал, местото каде што најдобро се ослободува напнатоста, катчето каде што се чувствува катарзата, катчето кое овозможува децата да ги откриваат улогите, кои можеби еден ден ќе ги прифатат такви како што ги научиле во детството е *драмското катче*. Драмското катче ја овозможува врската меѓу домот и градинката, тоа е одраз на општеството и семејството во кое детето живее, затоа тоа секогаш треба да биде според карактеристиките на културата и општественото живеење.

Според *Програмата за воспитно-образовна работа со децата од предучилишна возраст* се планира реализација на драмски активности со точно дефинирани цели и примери на активности. Во Програмата се наведува дека целта на драмските активности е:

³ Исто, стр.6

⁴ Карактеристика на оваа игра е употребата на различни симболи. Затоа оваа игра ја нарекуваме симболичка игра, или како што уште се нарекува, игра со фантазија, игра со преправање, драмска игра. Постои јасно сценарио за играта и секој играч добива посебна улога. Ако играта не е успешна, тие се во состојба да го модификуваат сценариото.

⁵ Николоска, Мирослава (2002), Развојна психологија (детство), Скопје. стр. 269

⁶ Frojd, S.(1969), Uvod u psihoanalizu. Matica srpska, Beograd.

- развивање на имагинацијата, инвенцијата и творештвото;
- воочување на значењето на невербалната комуникација;
- ослободување од страв, несигурност, затвореност, напнатост;
- стекнување на социјално искуство и сознанија за другите луѓе преку играње на нивните улоги во драмските активности;
- стекнување на елементарни знаења за театарската и драмската уметност (особено куклениот театар и театарот на сенки), запознавање со артисти;
- негување на љубов кон театарот и подготвување на детето за добар и пристоен посетител на театарски претстави;
- оспособување за користење на маски и костими како изразни средства⁷.

Од примерите на активности според Програмата се наведува дека детето:

- учествува во игри на пантомима;
- игра игри и глуми улоги од животот;
- се запознава и учествува во народни обичаи кои содржат претставување, презамање на улоги;
- импровизира со сценска кукла, говори зад маска, во костим за некоја улога;
- следи претстави на куклен театар, театар на маса, театар на сенки, драмски претстави итн;
- гледа драмски програми (во живо или снимени), театарски претстави, програми за деца на ТВ, а потоа разговара со воспитувачот за виденото и слушнатото; се запознава со актерите и разговара со нив.

Од делот на Програмата кој е презентираан во трудот се забележува дека вредноста на драмската уметност не е само во тоа да ја забавува публиката, туку уште од најрана возраст да ги разбуди моралните и естетските чувства.

Во една едноставна или поетска форма, искажано со јазик разбирлив за децата, добро подготвената драмска игра содржи многу етички вредности како што се: чувството на социјална правда, храброст, пријателство итн.

Драмската уметност силно влијае и врз развојот на детските естетски чувства и на негување на вкусот. Тоа доаѓа оттаму што детето сака сè што е убаво. Уште од раното детство детето е заинтересирано за уметноста и за сите нејзини форми. Таа универзалност на естетско забележување има многу сличности и со универзалноста на детските естетски активности. Не постои дете кое не сака да црта, рецитира, глуми, игра балет, да конструира или ваја, да пее и музицира. Секое дете има право и можности да ги развие своите чувства за убаво и уметничко.

⁷ Основи на програмата за воспитно-образовна работа со деца од предучилишна возраст во јавните детски градинки. Министерство за образование и наука, Биро за развој на образованието, Скопје, 2006 г., стр. 93.

Во реализацијата на програмските цели и задачи, воспитувачот врши планирање и избор на активности за обработка на содржини за драмска уметност. При планирањето, воспитувачот поаѓа од програмските содржини на воспитно-образовните подрачја. Изборот на активностите за примена на драмската уметност го врши со годишниот план за работа, а конкретизацијата (распоредот) на активностите ја прави со месечните и дневните планови⁸. Меѓутоа, имајќи ги предвид интересите, љубопитноста и љубовта на децата кон куклениот театар и сценската кукла или театарот на маса, воспитувачот сам треба да определи и процени до кој степен ќе ја применува драмската уметност.

Разновидната и богата примена на драмската уметност можеме да ја согледаме во тоа што таа се применува при реализирање на сите активности и во различни етапи од активностите што се организираат со децата во детската градинка, а посебно во:

- слободните активности и слободните игри;
- насочените активности од сите воспитно-образовни подрачја;
- во активностите поврзани со секојдневниот живот на децата и во други активности - приредби по повод празници и свечености, прослави, родендени на децата итн.

Улогата на воспитувачот во подготвувањето и реализацијата на драмските активности во детската градинка е голема. Од неговата претходна подготвеност и способност зависи колку тој ќе биде убав пример на добро изразување и пример на однесување, а тоа условува создавање на социјална и емоционална врска со децата.

Анализата на состојбата во детските градинки покажува дека при подготвувањето и реализацијата на активностите од ваков вид, воспитувачите имаат проблеми и се чувствуваат неподготвени да реализираат активности од драмската уметност. Често се случува да се ангажираат лица „однадвор“, најчесто режисери и актери, кои ќе подготвуваат одредени активности кои реално се предвидени да се реализираат според програмата.

Од друга страна, често сме сведоци на лошо подготвени приредби и прослави од страна на воспитувачите, или приредби кои се подготвуваат на ист начин во текот на работниот век на воспитувачот (се забележува некреативност и ограниченост на знаењето кое го има воспитно-образовниот кадар при подготвување на една претстава за деца, или претстава реализирана со децата, а чиј режисер е воспитувачот).

Тоа е доволен показател дека е потребно зајакнување на системот за почетна обука и професионално усовршување на воспитно-образовниот кадар. Поаѓајќи од **Националната стратегија за образование на Р. Македонија 2005-2015 г.** се констатира дека: „*Плановите и програмите на факултетите кои подготвуваат воспитно-образовен кадар не ги исполнуваат во целост*

⁸ Петров, Н; Ристовска, С; Гаврилска, Ј; Петровска, М. (1990). *Методски прирачник за обработка на драмски текст по култура на говорот*, Просветно дело, Скопје, стр.7

барањата на современиот систем на воспитание и образование. Освен со ретки исклучоци, образованието на воспитно-образовниот кадар е засновано на традиционалната педагошка практика. Поради тоа, потребна е промена на наставните планови и програми на овие факултети и методите на работа кои се применуваат при реализацијата на овие планови и програми“.

Во рамките на почетното образование на воспитно-образовниот кадар, неопходно е да се посвети поголемо внимание во Програмата да се внесат повеќе содржини што ќе ја обработуваат драмската уметност многу потемелно. Потребна е соодветна методска подготовка, практична подготовка која ќе им биде од голема корист на идните воспитувачи. Потребно е Програмата да ги оспособи студентите за работа на театарска претстава, така што ќе им се овозможи да поминат низ целиот процес на создавање на театарска претстава: избор на текст, работа со текст, декодирање на драмски текст, поставување на мизансцена, избор на музика и костими.

Во многу европски и светски земји во студиските програми се вградени задолжителни предмети кои ја изучуваат драмската уметност и тоа преку неколку предмети кои се слушаат најчесто во два семестра. Во земјите од соседството како задолжителни предмети се следниве:

- Србија (Драма и движење; Визуелни уметности);
- Хрватска (Филмска, радио и ТВ култура; Кукларство и сценска култура);
- Словенија (Кукла; Драма; Медиуми);
- ...
- Финска (Literature and Drama for children).

При креирањето на студиските програми во овие земји се забележува дека тие се усогласени со најголемиот број европски земји - членки на Европската унија (Чешка, Полска, Ирска, Финска), како и со Соединетите Американски Држави, што е уште еден силен показател дека на нашите Педагошки факултети е потребно воведување на вакви предмети кои ќе дадат придонес во целосната подготовка на добриот воспитувач.

Со тоа ќе дадеме придонес во изразувањето на педагошката парадигма на нашето образование, планирање и програмирање.

Користена литература

- Nikolin, V; Dražič, B; Stankovič, S; Barič, S.** (1965). *Uvod u lutkarstvo*, Beograd
- Петров, Н; Ристовска, С; Гаврилска, Л; Петровска, М.** (1990). *Методски прирачник* за обработка на драмски текст по култура на говорот, Просветно дело, Скопје
- Министерство за образование и наука**, Биро за развој на образованието, (2006), Основи на програмата за воспитно-образовна работа со деца од предучилишна возраст во јавните детски градинки. Скопје
- Frojd, S.**(1969). *Uvod u psihoanalizu*. Matica srpska, Beograd.
- Николоска, Мирослава** (2002), *Развојна психологија (детство)*, Скопје
- Stevanović, M** (2003). **Kreatologija: znanost o stvaralastvu: vrtič-skola-fakultet**, Digital point, Rijeka.
- Министерство за образование и наука** и Биро за развој на образованието во Р. Македонија. *Национална програма за развој на образованието во Р. Македонија 2005-2015 година*, Скопје
- Stručni studij:** Odgojitelj djece predškolski dobi, Filozofski fakultet Sveučilista u Splitu, 2005
- Универзитет у Београду, Учитељски факултет, **Наставни план** - смер за образовање у предшколским установама, 2006
- Sveučiliste u Splitu, Filozofski fakultet, **Stručni studijski program** - Odgojitelj djece predškolske dobi, 2005
- Sveučiliste Josipa Jurja Strossmayera, Visoka Učiteljska škola, **Trigodišni stručni studij za odgajatelja predškolske djece**, Osijek, 2005